

УДК 37.01/09:37.04

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-1.01>

Ольга БАЙЄР

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти,
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
ob_@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2079-2538

Тетяна ГУРА

доктор психологічних наук, професор,
проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності,
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
tatianagura16@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4869-1360

Юлія ЧЕМОДУРОВА

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри менеджменту освіти та психології,
Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради
ulinik@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5432-2334

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФАСИЛІТАТИВНИХ УМІНЬ ПЕДАГОГІВ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Анотація. Метою статті є висвітлення результатів емпіричного дослідження особливостей розвитку фасилітативних умінь педагогів із реалізації ігрових методів навчання у системі дошкільної та початкової освіти Запорізької області. **Методологія дослідження** ґрунтується на впровадженні принципів діяльнісного і системного підходів під час розвитку фасилітативних умінь педагогічних працівників дошкільної і початкової освіти з упровадження ігрових методів навчання в освітній процес. У дослідженні наголошується, що фасилітативні вміння педагогів повинні базуватися на усвідомленні процесу фасилітації як на рівні знань та настанов, так і на рівні повсякденної діяльнісної взаємодії з дітьми, використання ігрових методів навчання з метою забезпечення освітнього впливу на дитину в інтересах її поступового компетентнісного розвитку. **Наукова новизна** полягає у тому, що у дослідженні проаналізовано результати суб'єктивної й об'єктивної оцінки розвитку фасилітативних умінь педагогів: самооцінки їхньої власної професійної компетентності щодо фасилітації гри та реалізації ігрових методів навчання (відповідно до вимог професійних стандартів вихователя закладу дошкільної освіти і вчителя початкової школи в межах переліку визначених фасилітативних умінь) та результати психологічної діагностики фасилітативного потенціалу особистості у двох його інтегральних складниках (актуалізованій та потенційній (ресурсній)). З'ясування рівня розвитку фасилітативних умінь педагогів визначає оптимальні форми їхнього подальшого професійного розвитку в системі післядипломної освіти. **Висновки.** Розвиток фасилітативних умінь педагогічного працівника безпосередньо впливає на фасилітативний потенціал особистості у його діяльнісному складнику, актуалізуючи його ресурси, систему цінностей, спонукань, смислів, на яких ґрунтується, здійснюється та регулюється фасилітативна діяльність людини. Виявлені тенденції дають змогу здійснювати пошук оптимальних рішень і нових ефективних форм професійного розвитку педагогів у межах окресленої проблематики.

Ключові слова: фасилітація, фасилітативні вміння педагогів, ігрові методи навчання, фасилітативний потенціал особистості.

Olha BAYER

*Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Head of the Preschool Education Department,
Municipal Institution “Zaporizhzhia Regional In-Service Teacher Training Institute”
of Zaporizhzhia Regional Council
ob_@ukr.net
ORCID: 0000-0003-2079-2538*

Tetiana GURA

*Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Vice-rector for Research and International Work,
Municipal Institution “Zaporizhzhia Regional In-Service Teacher Training Institute”
of Zaporizhzhia Regional Council
tatianagura16@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4869-1360*

Yulia CHEMODUROVA

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor of the Department of Educational Management and Psychology,
Municipal Institution “Zaporizhzhia Regional In-Service Teacher Training Institute”
of Zaporizhzhia Regional Council
ulinik@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5432-2334*

**PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF TEACHERS' FACILITATIVE SKILLS
IN IMPLEMENTING PLAY-BASED LEARNING METHODS IN THE SYSTEM
OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION**

Abstract. *The purpose of the article is to present the results of an empirical research of the peculiarities of the development of teachers' facilitative skills in the implementation of play-based learning methods in the system of preschool and primary education in Zaporizhzhia region. The research methodology is based on the implementation of the principles of activity and systemic approaches in the development of facilitative skills of preschool and primary education teachers in the implementation of play-based learning methods in the educational process. The research emphasizes that the facilitation skills of teachers should be based on an awareness of the facilitation process both at the level of knowledge and attitudes, and at the level of everyday interaction with children; the use of play-based learning methods to ensure educational impact on the child in the interests of his/her gradual competence development. The scientific novelty is that analyzes the results of subjective and objective assessment of the development of teachers' facilitation skills: self-assessment of their own professional competence in facilitating the play and implementing play-based learning methods (in accordance with the requirements of professional standards of preschool teachers and primary school teachers within the list of identified facilitation skills) and the results of psychological diagnostics of the facilitative potential of the individual in its two integral components (actualized and potential). Finding out the level of development of teachers' facilitative skills determines the optimal forms of their further professional development in the system of postgraduate education. Conclusions. The development of the teacher's facilitative skills directly affects the facilitative potential of the individual in its activity component, actualizing its resources, the system of values, motivations, meanings on which the person's facilitative activity is based, carried out and regulated. The identified trends allow us to search for optimal solutions and new effective forms of professional development of teachers within the framework of the outlined issues.*

Key words: *facilitation, play facilitation, teachers' facilitative skills, play-based learning methods, facilitative potential of the personality.*

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні, запровадження нових державних стандартів дошкільної та початкової освіти суттєво змінили вимоги до педагогічної діяльності і професійної компетентності педагогів, головними ознаками яких є ціннісне ставлення

до дитинства, усебічна підтримка розвитку дитини, плекання її індивідуальності, використання потенціалу гри в освітньому процесі як природньої діяльності дитини, універсального способу її взаємодії зі світом тощо. Із підписанням меморандумів між Міністерством освіти та

науки України та The LEGO Foundation щодо співпраці у сфері освіти та науки (2018, 2021, 2023) та, відповідно, запровадженням різних освітніх проєктів (у тому числі «Сприяння освіті», «Діяльнісний підхід у школі») та програм із підготовки педагогів до ігрової взаємодії з дитиною, навчання через гру, реалізації ігрових та діяльнісних методів навчання, підтримки благополуччя дитини та дорослого в надскладних умовах сьогодення одним із найактуальніших завдань вітчизняної психологічної науки і практики стало осмислення фасилітативної ролі педагогів, пошук ефективних стратегій і методів розвитку їхніх фасилітативних умінь. Адже саме педагог-фасилітатор, за свідченням метааналізу понад 160 світових наукових досліджень [5; 8], здатний інтегрувати навчальні цілі в ігрові умови, сприяти залученню та активності кожної дитини, створювати безпечний розвивальний освітній простір, що є пріоритетами сучасної освітньої діяльності.

Аналіз джерел та останніх досліджень. У науковій літературі існує низка різних підходів до трактування терміна «фасилітація» (від англ. to facilitate – полегшувати, сприяти). Загальне прийняте визначення цього поняття у психології виходить із розуміння його соціальної природи як процесу і феномену полегшення, оптимізації та підвищення продуктивності діяльності особистості чи групи осіб унаслідок присутності й підтримки інших людей. Фасилітація може бути випадковою й несвідомою або, навпаки, усвідомленою й цілеспрямованою за умови, що свідомо здійснюється фасилітатором.

У сфері педагогічної психології також склалися певні тенденції трактування цього поняття. Найчастіше використовується термін «педагогічна фасилітація», який розуміється як: специфічний вид педагогічної діяльності вчителя (Г. Балл, О. Врублевська та ін.), що має за мету допомагати дитині в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати її прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти її особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей (Н. Бочкарьова, В. Желанова, О. Ліннік, ін.) [2]; здатність актуалізувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри

(О. Галіцан, З. Курлянд, О. Фокша та ін.) [4]; взаємодія між учителем та учнем, що базується на засадах гуманізму, полісуб'єктності, толерантності (І. Авдєєва, К. Шевченко, С. Омельченко та ін.) [9], дає змогу встановити зв'язок між загальноціннісними ідеалами педагогічної думки і сучасним станом педагогічної науки та практики, передбачає нагальний пошук способів і засобів гуманізації освітнього процесу (D. Myer; K. Rogers, et) [11; 13]. Зокрема, питання педагогічної діяльності у сфері фасилітації гри та реалізації ігрових методів навчання безпосередньо розглядається у дослідженнях вітчизняних науковців О. Галіцан, Т. Гура, О. Левченко, О. Рома та ін. [1].

Своєю чергою, у зарубіжних країнах (особливо Скандинавії та Північній Європі) взаємодія, що базується на фасилітаційних засадах, розглядається як один із найважливіших шляхів інтерактивного навчання, діялісного навчання та навчання через гру в закладах освіти різного типу. При цьому фасилітаційна взаємодія у системі освіти виступає як засіб і форма мотивації, ініціювання зацікавленості, включення до процесу навчання та заохочення до саморозвитку й самовиховання всіх суб'єктів освітнього процесу (H. S. Bholá, S. V. Gomez, J. Reeve, et) [10]. Так, наприклад, у діяльності педагога-фасилітатора виокремлюють чотири основні принципи взаємодії з дітьми [12]:

- налаштовувати (відчувати стан дитини та, відповідно, спрямовувати свої дії, уважно слухати, що говорять діти, намагатися «прочитати» ситуацію та зрозуміти, чого дитина потребує);
- взаємодіяти (турбуватися про дітей, сприяти взаємодії, забезпечувати відчуття важливості кожної дитини);
- підтримувати (сприймати дітей такими, які вони є, та допомагати їм досягати власних цілей);
- пояснювати (підтримувати, направляти та пояснювати дітям, чому один вид поведінки чи мислення є прийнятним, а інший ні).

Такі принципи взаємодії стають умовами для прояву фасилітативних умінь педагога як із фасилітації самої гри, так і з реалізації ігрових методів навчання, зокрема в системі дошкільної і початкової освіти.

Отже, аналіз теоретичних та практичних наукових розвідок у сфері педагогіки і психології показує, що діяльність сучасного педагога

визначається не сукупністю певних методів викладання, а насамперед особливою спрямованістю особистості, сукупністю її цінностей, світоглядних уявлень про життя і про людей, розвиненістю фасилітативних умінь як показника його професійної компетентності.

Метою статті є висвітлення результатів емпіричного дослідження особливостей розвитку фасилітативних умінь педагогів із реалізації ігрових методів навчання у системі дошкільної та початкової освіти Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Проблема підготовки педагогів закладів дошкільної та початкової освіти Запорізької області до фасилітації гри і реалізації ігрових методів навчання набула особливої актуальності завдяки тісній співпраці між Запорізьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти (далі – ЗОІППО) та the LEGO Foundation. Із підписанням окремого Меморандуму про співпрацю між цими інституціями (2016) у дошкільну та початкову освіту Запорізької області увійшло нове осмислення гри як важливого й ефективного освітнього інструменту. Відповідно, одним з основних завдань діяльності, створеної на базі ЗОІППО науково-дослідної лабораторії «Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності педагогів щодо фасилітації гри та реалізації ігрових методів навчання в освітньому просторі Запорізького регіону», стало здійснення наукових досліджень розвитку професійної компетентності педагогів до впровадження ігрових та діяльнісних методів навчання, підходу «навчання через гру».

Одним із таких наукових досліджень є емпіричне дослідження, що було реалізоване співробітниками науково-дослідної лабораторії у 2023 р. Воно мало за мету дослідити стан розвитку професійних умінь педагогів закладів дошкільної та початкової освіти, що становлять основу їхньої професійної компетентності з фасилітації гри та ефективною реалізації ігрових методів навчання [1]. У дослідженні взяли участь 447 педагогічних працівників дошкільної і початкової ланок закладів освіти Запорізької області, серед яких – 325 вихователів закладів дошкільної освіти та 122 вчителі початкової школи різних вікових груп, усіх педагогічних категорій.

Дослідження здійснювалося у дистанційному форматі шляхом заповнення педагогами онлайн

опитувальника, який складався з двох частин: анкетування та психологічної діагностики. Частина анкетування містила, зокрема, питання самооцінки педагогів розвитку власної професійної компетентності щодо фасилітації гри та реалізації ігрових методів навчання відповідно до вимог професійних стандартів вихователя закладу дошкільної освіти і вчителя початкової школи в межах переліку визначених та внесених в анкету фасилітативних умінь педагога. Для психологічної діагностики в онлайн-опитуванні була використана методика «Тест-опитувальник фасилітативного потенціалу особистості» (авт. М. Казанжи), яка дає змогу визначити фасилітативний потенціал педагога у двох його інтегральних складниках: актуалізованому та потенційному (ресурсному) [3].

Відповідно до наявних принципів фасилітації [12], вимог до педагога щодо реалізації основних завдань Базового компонента дошкільної освіти, зокрема освітньої лінії «Гра дитини» (the LEGO® Foundation, 2016) [7], чинних норм професійних стандартів педагога закладу дошкільної освіти і вчителя початкових класів (за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти»), переліку загальних та професійних компетентностей за професією [6], основними вміннями, що сприяють розвитку професійної компетентності педагогів щодо фасилітації гри та реалізації ігрових методів в освітньому процесі, нами було визначено: 1) активне слухання; 2) спостережливість, уважність до потреб дитини; 3) уміння надавати зворотний зв'язок, рефлексивність; 4) позитивні повідомлення (без критики, оцінювання, для м'якого спрямування діяльності дитини); 5) уміння залучати до діяльності, запрошувати без примушення; 6) уміння ставити відкриті питання, приймати всі надані дітьми ідеї і підтримувати творче мислення; 7) уміння створювати спільні правила і підтримка їх дотримання; 8) уміння надавати чіткі, зрозумілі й короткі інструкції; 9) уміння планувати діяльність і час, організовувати простір для гри, навчання та розвитку; 10) уміння налаштовувати дітей на взаємодію та діяльність, підтримка позитивної атмосфери; 11) гнучкість у реалізації процесу освіти (вчасні перерви, плавні, змістовні переходи від одного виду діяльності до іншого); 12) уміння підтримувати процес, спрямований

на результат, не робити за дітей; 13) уміння організувати командну взаємодію дітей [1].

Саме такі вміння, на нашу думку, є фасилітативними, а їх розвиток дає змогу педагогу розширити власний набір інструментів для реалізації навчання через гру.

Отже, під час опитування учасникам дослідження було запропоновано здійснити самооцінювання за 5-бальною шкалою рівня розвитку визначених фасилітативних умінь щодо реалізації ігрових методів взаємодії в освітньому процесі (рис. 1).

Рис. 1. Результати оцінки педагогами ступеня розвитку власних фасилітативних умінь

За результатами самооцінки педагогів розвитку фасилітативних умінь виявлено, що, за думкою фахівців, вони володіють усіма вміннями на достатньо високому рівні (у середньому на 4,2 бали з 5). При цьому найбільш розвиненими визначені: спостережливість, уважність до потреб дитини (4,37 бали); уміння налаштувати дітей на взаємодію, підтримка позитивної атмосфери (4,25 бали); уміння надавати позитивні повідомлення (без критики, оцінювання, для м'якого спрямування діяльності дитини) (4,24 бали).

Ураховуючи те, що у вітчизняній системі підготовки педагогів тлумачення терміна «фасилітація» зводиться до інтерпретації його як певного стилю (виду) взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, принципового значення

набуває розуміння цього феномену як такого, що пов'язаний із природними інтенціями особистості, які віддзеркалюють прагнення людини вступати в гармонійну соціальну взаємодію з навколишніми. Тому в другій частині емпіричного дослідження нами було досліджено особливості особистісного потенціалу педагогів закладів дошкільної і початкової освіти щодо фасилітації як способу ненав'язливої допомоги групі чи окремій дитині в пошуку способів виявлення і розв'язання освітніх завдань, налагодженні комфортної, позитивної взаємодії з дітьми, здатності ефективно реалізовувати ігрові методи навчання.

Традиційно основним методом дослідження особистісних показників є психологічна діагностика. У дослідженні використаний стандартизований тест-опитувальник, обробка отриманих даних якого за допомогою математичних і статистичних методів дає змогу отримати більш об'єктивні наукові результати.

Отже, психологічним інструментарієм у дослідженні вибраний «Тест-опитувальник фасилітативного потенціалу особистості» (авт. М. Казанжи), у якому визначено комплекс специфічних ознак цього явища у проекції на певний вид професійної діяльності. В основу цієї методики покладено поняття фасилітативності як психологічної якості людини, що визначається її фасилітативним потенціалом. Ця якість відрізняється від риси/властивості особистості меншою стійкістю, оскільки актуалізується в період усвідомленої, цілеспрямованої фасилітативної діяльності; вона може «згортатися», ставати латентною, тобто переходити в потенціал в ті періоди, коли немає запиту на допомогу в розвитку іншому. Важливо відзначити, що психологічно «здорова» особистість не є носієм фасилітативності як стійкої особистісної властивості чи риси, а лише здатна за певних обставин до фасилітативних дій [3].

Функціями фасилітативності особистості є:

1) *комунікативна*, яка проявляється у створенні та підтримуванні доброзичливої атмосфери спілкування, ефективній комунікації між людьми, наявності (або розвитку) психологічних умінь сприймання, розуміння іншої людини, навичок вербального та невербального спілкування;

2) *ціннісно-сміслова*, що виявляється у трансформації смислової сфери особистості,

системи її ціннісних орієнтацій із превалюванням гуманістичних цінностей, поваги до способу буття людини;

3) *адаптивна*, проявляється у соціалізації людини, включенні її до соціальних відносин, пристосуванні до соціальних вимог.

Фасилітативний потенціал особистості складається з двох інтегральних складників: актуалізованого та потенційного (ресурсного). До актуалізованого складника входять ціннісно-смысловий, потребнісно-мотиваційний та поведінковий компоненти. До потенційного складника – емоційний, когнітивний та вольовий компоненти. Актуалізований складник відповідає за актуалізацію потенціалу, прояв емоційних, когнітивних та вольових ресурсів щодо сприяння розвитку іншої людини. У разі нерозвиненості цього складника ресурси впливу на іншу людину, за їх наявності в особистості, можуть бути використані з інгібітною, маніпулятивною метою.

Отже, обробка результатів тесту-опитувальника дає змогу визначити фасилітативний потенціал педагогічних працівників як у загальній вибірці опитаних, так і по кожній окремій групі респондентів (педагогічні працівники закладів дошкільної освіти, вчителі початкової школи) за всіма компонентами його актуалізованого та потенційного (ресурсного) складників.

Отримані результати діагностики у відсотковому показнику надані у табл. 1.

Аналіз результатів психологічної діагностики засвідчує, що фасилітативність у його потенційному (ресурсному) складнику у більшості опитаних педагогічних працівників розвинена на середньому рівні (56%); 24% респондентів мають високий фасилітативний

потенціал, але ще у 20% педагогів цей складник фасилітативного потенціалу як здатність до фасилітативних дій розвинений недостатньо.

При цьому у педагогів найбільш високі показники має вольовий компонент фасилітативного потенціалу, який включає вміння змусити себе зробити щось для іншої людини, навіть якщо це досить важко (або ж, навпаки, стримати себе і не робити нічого). Отже, у 30% педагогічних працівників цей компонент розвинений на високому рівні та переважає над емоційним і когнітивним компонентами. Своєю чергою, вміння підтримати на емоційному рівні іншу людину, поспівчувати, підбадьорювати, піднімати настрій, створювати гарну емоційну атмосферу тощо розвинене у 68% учителів початкової школи і 81% педагогів закладів дошкільної освіти на високому і середньому рівнях (див. у таблиці емоційний компонент фасилітативного потенціалу). Розвиненість когнітивного компоненту, що виявляється як знання у галузі міжособистісних відносин, вміння надати цінні поради, показати можливі виходи з певної ситуації, допомогти у вирішенні складного завдання, на високому і середньому рівнях виявлені у 67% учителів початкової школи та 83% педагогів-дошкільників. Проте важливо відзначити, що за всіма компонентами середні показники переважали в обох групах респондентів.

Оцінка фасилітативного потенціалу в його актуалізованому складнику, тобто те, наскільки цій потенційний ресурс в емоційному, когнітивному і вольовому компонентах реалізується у діяльності й поведінці педагога, показує, що фасилітативність як особистісний ресурс активно реалізують лише 6% опитаних, ще 75% реалізують фасилітативні дії у своїй прак-

Таблиця 1

Загальна підсумкова таблиця результатів за тестом-опитувальником фасилітативного потенціалу особистості

Компоненти ФП	Рівень фасилітативного потенціалу педагогічних працівників за компонентами								
	Вчителі ПШ, %			Педагогічні працівники ЗДО, %			Загалом, %		
	вис	серед	низк	вис	серед	низк	вис	серед	низк
Емоційний (ЕК)	21,3	47,5	31,2	16,9	64,6	18,5	18,2	59,0	22,8
Когнітивний (КК)	23,0	44,2	32,8	16,9	66,2	16,9	22,5	55,3	22,2
Вольовий (ВК)	33,6	45,9	20,5	29,2	57,0	13,8	30,5	53,5	16,0
Поведінковий (ПК)	4,9	73,8	21,3	6,2	78,5	15,4	6,3	74,7	19,0
Потребнісно-мотиваційний (ПМК)	38,5	56,5	5,0	40,0	58,5	1,5	36,0	62,0	2,0
Ціннісно-смысловий (ЦСК)	42,6	50,8	6,6	46,2	49,2	4,6	42,0	53,7	4,3

тиці вибірково, іноді, час від часу. Така активність може проявлятися у конкретних учинках, завжди спрямована на благо людини, сприяє її особистісному зростанню.

Однак у близько 19% педагогів цей складник у її поведінковому компоненті не проявляється зовсім. При цьому за результатами діагностики у переважній більшості респондентів (у 36% – на високому рівні, 62% – на середньому) існують виражене бажання й потреба сприяти і допомагати іншим людям, присутнє відчуття радості та приємні враження від позитивних змін, які відбуваються з іншим під час фасилітації (потребнісно-мотиваційний компонент фасилітативного потенціалу). Причому 42% педагогів на високому рівні та 53% – на середньому рівні усвідомлюють цінності розвитку іншої людини, власний розвивальний вплив на інших людей, поважають їхні цінності і життєві смисли (ціннісно-смісловий компонент фасилітативного потенціалу).

Таким чином, за достатньо високої розвинутості у педагогів ціннісно-мотиваційної сфери у близько 20% педагогічних працівників не відбувається актуалізації усвідомленої, цілеспрямованої фасилітативної діяльності. Тобто фасилітативність у цих респондентів залишається латентною, прихованою й у деяких випадках може бути використана з маніпулятивною метою.

Висновки. Вивчення особливостей розвитку фасилітативних умінь педагогів із реалізації

ігрових методів навчання у системі дошкільної та початкової освіти дає змогу зробити висновок, що суб'єктивна оцінка власного фасилітативного потенціалу педагогами є достатньо високою – більшість опитаних педагогів вважає, що володіють уміннями і навичками педагога-фасилітатора на достатньо високому рівні. Однак результати об'єктивної діагностики засвідчують, що у частини педагогічних працівників фасилітативність як особистісна властивість залишається латентною, прихованою, не актуалізується під час педагогічної діяльності.

Розвиток фасилітативних умінь педагогічного працівника, на нашу думку, безпосередньо впливає на фасилітативний потенціал особистості у його діяльнісному складнику, актуалізуючи його ресурси, систему цінностей, спонукань, смислів, на яких ґрунтується, здійснюється та регулюється фасилітативна діяльність людини. Усе це дає змогу оптимально змінювати прийоми дій відповідно до зміни умов, накопичувати нові знання, вміння та навички фасилітативної взаємодії; сприяє підвищенню загальної професійної компетентності педагогічних працівників, у тому числі з фасилітації гри та ефективної реалізації ігрових методів навчання. Отже, цілеспрямований розвиток фасилітативних умінь педагогів закладів дошкільної освіти та вчителів початкової школи має стати одним із пріоритетів вітчизняної післядипломної педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Байер О.М., Гура Т.Є., Чемодурова Ю.М., Шулъга Л.М. Ставлення педагогів до фасилітації гри та реалізації ігрових методів навчання в системі дошкільної і початкової освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2024. № 1(35). С. 461–475.
2. Галіцан О.А. Передумови формування фасилітаційної спрямованості майбутніх учителів в освітньому просторі вишу. *Наука і освіта*. 2016. № 10. С. 69–76.
3. Казанжи М.Й. Психологія фасилітативності. Одеса : Купрієнко С.В., 2014. 327 с.
4. Курлянд З., Фокша О., Поповський Ю. Дослідження педагогічної фасилітації учителя як вітагенної педагогічної технології. *Наука і освіта*. 2018. № 4. С. 168–176.
5. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів. *Біла книга* / Дж.М. Зош та ін. The LEGO Foundation, 2017. 39 с.
6. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Мінекономіки від 23.12.2020 № 2736. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/787/78704/Nakaz_2736__3_.pdf
7. Рома О.Ю., Близнюк В.Ю., Борук О.П. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO®». The LEGO® Foundation, 2016. 140 с.
8. Фасилітація гри: мистецтво та наука про залучення дітей дошкільного віку до навчання через гру (Біла книга) / Х. Дженсента ін. Фонд The LEGO Foundation, Данія. Київ, 2019. 43 с.
9. Шевченко К.О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя. *Психологічні науки*. Вип. 2.13(109). С. 258–263.

10. Challenges and development: Adult education research in Nordic countries / by Sigvart Tosse. Oslo: Tapic Academic Press, 2000. 211 p.
11. Meyer D. The positive thinkers. New York: Pantheon Press, 1980.
12. Reeve, J. (2012). A self-determination theory perspective on student engagement. In S. L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (Eds.), Handbook of research on student engagement (pp. 149-172). Boston, MA: Springer.
13. Rogers C. Freedom to learn for 80. Columbus, OH: Merrill, 1983.

REFERENCES:

1. Baiier, O.M., Gura, T.Ie., Chemodurova, Yu.M., Shulha, L.M. (2024). Stavlennia pedahohiv do fasylytatsii hry ta realizatsii iatrovykh metodiv navchannia v systemi doshkilnoi i pochatkovoї osvity [Teachers' attitudes towards game facilitation and implementation of game-based learning methods in preschool and primary education]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna»)*. 1(35), 461–475 [in Ukrainian].
2. Halitsan, O.A. (2016). Peredumovy formuvannia fasylytatsiinoї spriamovanosti maibutnikh uchyteliv vosvitnomu prostori vyshu [Pre-conditions for the formation of future teachers' facilitation orientation in the educational space of the university]. *Nauka i osvita*. 10, 69–76 [in Ukrainian].
3. Kazanzhy, M.Y. (2014). *Psykhohohiia fasylyatyvnosti [Psychology of facilitation]*. Odesa: KUPRIIEINKO SV. [in Ukrainian].
4. Kurliand, Z., Foksha, O., Popovskyi, Yu. (2018). Doslidzhennia pedahohichnoi fasylytatsii uchytelia yak vitahennoi pedahohichnoi tekhnolohii [Research on Teacher Facilitation as a Vitagenic Pedagogical Technology]. *Nauka i osvita*. 4, 168–176 [in Ukrainian].
5. Navchannia cherez hru ta diialnisnyi pidkhdid: ohliad dokaziv. Bila knyha (2017) [Learning through play and the activity approach: a review of the evidence. White paper] / Dzh. M. Zosh, E. Dzh. Khopkins, Kh. Dzhensen, K. Liu, D. Nil, K. Khirsh-Pasek, S.L. Solis, D. Vaitbred. The LEGO Foundation [in Ukrainian].
6. Profesiinyi standart za profesiiany «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)» (2020) [Professional standard by professions]: Nakaz Minekonomiky, 2736. Retrieved from: https://osvita.ua/doc/files/news/787/78704/Nakaz_2736__3_.pdf [in Ukrainian].
7. Roma, O.Iu., Blyzniuk, V.Iu., Boruk, O.P. (2016). *Prohrama rozvytku dytyny vid 2 do 6 rokiv ta metodychni rekomendatsii «Bezmeznyi svit hry z LEGO®» [Program for the development of children from 2 to 6 years old and methodological recommendations «The limitless world of play with LEGO®»]*. The LEGO® Foundation [in Ukrainian].
8. Dzhensen, Kh., Pail, A., Zosh, Dzh. M., Ibrahim, Kh. B., Sarahosa, Sherman A., Riunamo, Zh., Khamre, B. (2019). *Fasylytatsiia hry: mystetstvo ta nauka pro zaluchennia ditei doshkilnoho viku do navchannia cherez hru (Bila knyha) [Facilitating play: the art and science of engaging preschool children in learning through play (White Paper)]*. The LEGO Foundation, Dania – Kyiv (in Ukrainian).
9. Shevchenko, K.O. (2014). Pedahohichna fasylytatsiia u konteksti profesiinoї kompetentnosti vchytelia [Pedagogical facilitation in the context of teacher's professional competence]. *Psykhohohichni nauky*, 2, 13 (109), 258–263 [in Ukrainian].
10. Challenges and development: Adult education research in Nordic countries / by Sigvart Tosse (2000). Oslo: Tapic Academic Press [in English].
11. Meyer D. (1980). *The positive thinkers*. New York: Pantheon Press [in English].
12. Reeve, J. (2012). *A self-determination theory perspective on student engagement*. In S.L. Christenson, A.L. Reschly & C. Wylie (Eds.), Handbook of research on student engagement (pp. 149–172). Boston, MA: Springer [in English].
13. Rogers, C. (1983). *Freedom to learn for 80*. Columbus, OH: Merrill [in English].